

POSSESSIVE AND ORIGIN AFFIXES IN THE GEORGIAN LITERATURE

GÜRCÜ EDEBİ DİLİNDE AİTLİK VE KÖKEN BİLDİREN EKLER

ქონების და წარმომავლობის აღმნიშვნელი დანართები ქართულ ენაში

ILKİZ SHENEL

Ph.D Student of Ardakhan

State University, Turkey

Orcid:0000-0001-6831-9390

ilkizsenel@ardahan.edu.tr

Abstract

One of the most consequential resources for filling and enriching the vocabulary of a language is the lexical derivation. The subject of lexical derivation has always been of interest to linguists. The lexical derivation is an issue on which Georgian linguists have different views. Some linguists consider the derivational affixes to belong to morphology, while others them as a unit of lexicology. Indeed, derivational affix is the most important element that contributes to the enrichment of a language by deriving a new word. The lexical derivation in the Georgian language is carried out by adding prefixes, infixes, and suffixes to words. In Georgian, prefixes are called თავსართი (tavsarti/წინსართი:ts'inasarti), and prefixed words are derived by using them. In the Georgian language, suffixes are called ბოლოსართი (bolosarti), and suffixed words are derived by using them. Although they're used less than the other affixes, the infixes, called ჩასართი (chasarti), appear in Georgian as an internal derivation due to some phonetic events. Additionally, words are derived using markers that come both before and after the word. In this study, of the derived nouns grouped according to their meanings, the Possessive Affixes and Origin Affixes will be examined. Here, on which words and structures the examined affixes are added, the functions they acquire in line with the meaning they add to the words, and the changes in both the word and the affix's structure are explained with examples. In addition to helping Turkish students studying in the Department of Georgian Language and Literature, this study will also benefit researchers interested in Georgian linguistics.

Keywords: Georgian Language, Lexical Derivation, Prefix, Suffix, Infi

İlkiz ŞENEL

Ardahan Üniversitesi/Türkiye

Orcid:0000-0001-6831-9390

ilkizsenel@ardahan.edu.tr**Özet**

Dilin kelime hazinesini doldurmanın ve zenginleştirmenin en önemli kaynaklarından biri söz türetimidir. Sözcük türetimi konusu, dilbilimcilere her zaman ilgi çekici gelmiştir. Gürcü dilbilimciler için de sözcük türetimi farklı görüşlerin olduğu bir konudur. Bazı dilbilimciler, yapım eklerini morfolojiye ait görürken diğer dilbilimciler ise yapım eklerini sözcük biliminin bir birimi olarak kabul etmektedir. Nitekim yapım eki, yeni bir kelime türeterek dilin zenginleşmesine katkı sağlayan en önemli unsurdur. Gürcü dilinde kelime türetmeleri ön ek, son ek ve iç eklerin kelimelere eklenmesiyle yapılır. Gürcü dilinde kelimenin önüne eklenen ekler თავსართო (tavsarti/წიხსართო:tsinsarti) olarak adlandırılırken; ön ekler yardımıyla ön ekli kelimeler türetilmiş olur. Gürcücede kelimenin sonuna eklenen son ek ბოლოსართო (bolosarti) diye adlandırılan ekin yardımıyla da son ekli kelimeler türetilmektedir. Gürcüce de ჩასართო (chasarti) olarak adlandırılan iç ek ise kullanımının az olmasıyla beraber bazı fonetik olaylar sayesinde iç türeme olarak karşımıza çıkar. Ayrıca kelimenin hem önüne hem de sonuna gelen eklerle de kelimeler türetilmektedir. Bu çalışmada anlamlarına göre ayrılan türetilmiş isimlerden olan Aitlik Bildiren Ekler ve Köken Bildiren Ekler incelenecektir. Bu grupta incelenen eklerin hangi kelimeler ve yapılar üzerine geldiği, eklendiği kelimeye kattığı anlam doğrultusunda kazandığı işlevler, hem kelimenin hem ekin yapısında meydana gelen değişiklikler örneklerle açıklanmıştır. Bu çalışma Gürcü Dili ve Edebiyatı Bölümünde okuyan Türk öğrencilere yardımcı olmasının yanı sıra Gürcü dilbilimi konuları ile ilgilenen araştırmacılara da fayda sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gürcü Dili, Sözcük Türetimi, Ön Ek, Son Ek, Ön-Son Ek

ილქიზ შენელ

არდაჰანის უნივერსიტეტი, სოციალურ და ჰუმანიტარულ
მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტი, თურქეთი

Orcid:0000-0001-6831-9390

ilkizsenel@ardahan.edu.tr

აბსტრაქტი

ენის ლექსიკის შევსებისა და გამდიდრების ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი რესურსია სიტყვაწარმოება. სიტყვათა დერივაციის თემა ყოველთვის საინტერესო იყო ენათმეცნიერებისათვის. ქართველი ენათმეცნიერებისათვის სიტყვაწარმოებასთან დაკავშირებით განსხვავებული მოსაზრებები გააჩნიათ. ზოგი ლინგვისტი მიიჩნევს, რომ სუფიქსები მორფოლოგიას ეკუთვნის, ზოგი ენათმეცნიერი კი სუფიქსებს ლექსიკოლოგიის ერთეულად თვლის. სინამდვილეში, მაწარმოებელი სუფიქსი არის ყველაზე მნიშვნელოვანი ელემენტი, რომელიც ახალი სიტყვის წარმოებით ენის გამდიდრებას ხელს უწყობს. ქართულ ენაში სიტყვის წარმოება ხდება სიტყვის ფუძეზე პრეფიქსის, სუფიქსის და ჩასართი სუფიქსის დამატებით. მიუხედავად იმისა, რომ ქართულ ენაში სიტყვის წინ დამატებულ სუფიქსებს ეწოდება თავსართი (რეკომენდებულია წინსართი), პრეფიქსების დახმარებით წარმოიქმნება პრეფიქსიანი სიტყვები. ქართულში, სიტყვის ბოლოს დამატებული ბოლოსართის დახმარებით წარმოიქმნება ბოლოსართიანი სიტყვები. ჩასართი, რომელსაც ქართულად ჩასართი ეწოდება და იშვიათად გამოიყენება, მისგან სიტყვის წარმოება ხდება ზოგიერთი ფონეტიკური მოვლენის წყალობით. ამას გარდა, სიტყვები მიიღება სუფიქსებით, როგორც სიტყვის წინ, ისე სიტყვის ბოლოში დართვით. წინამდებარე კვლევაში, შინაარსის მიხედვით, განხილულ იქნება კუთვნილების და ფუძის აღმნიშვნელი სუფიქსები. ასევე, მაგალითების საშუალებით შესწავლილია სუფიქსთა ის ჯგუფი, რომელიც ერთვის სიტყვათა გარკვეულ ჯგუფს და სტრუქტურას და მათი დამატებით შეძენილი სიტყვის მნიშვნელობა. ახსნილია ის ცვლილებები, რომლებიც მომხდარია სიტყვაში სუფიქსების დამატებით და თვითონ, სუფიქსში მომცდარი ცვლილებები. ვფიქრობთ, წინამდებარე ნაშრომი დაეხმარება როგორც ქართული ენისა და ლიტერატურის სპეციალობის შესწავლით დაინტერესებულ თურქ სტუდენტებს, ასევე, გამოსადეგი იქნება ქართული ენათმეცნიერებით დაინტერესებულ მკვლევართათვის.

საკვანძო სიტყვები: ქართული ენა, სიტყვათწარმოება, წინსართი, ბოლოსართი, წინსართ-ბოლოსართი.

Giriş

Yeni bir kelime oluşturmak anlamına gelen sözcük türetimi, dilbilimde farklı şekillerde gerçekleştirilir. Bundan dolayı yapım eki dilin kelime hazinesini zenginleştirmektedir. Söz varlığını inceleyen dilbilim dalına, sözcük bilimi adı verilir (ბერძნ. *λεξιკον* "სიტყვისა" დალოგოს "მოდღერება" Yunanca *λεξιკον* "kelime" ve *λογος* "bilim") ve söz varlığını farklı açıdan incelemektedir. Sözcüklerin ve deyimlerin anlamı, kökeni ve etimolojisi (kelimenin köken bilgisi) kelimenin adlandırılması, sözcük biliminin alanıdır. Söz varlığı dilin en çok değişen kısmıdır.

Gürcü dilbilimcilerinden A. Shanidze, L. Kvachadze, yapım ekini temel olarak morfolojiye ait kabul etmişlerdir. Diğer dilbilimcilerden olan Arn. Chikobava, V. Topuria, V. Zurabishvili, R. Gabechava vb. ise yapım eklerini sözcük biliminin bir birimi olarak göstermektedirler. Bu düşüncüyü destekleyen yabancı dilbilimcilerden: H. Paul, B. Naumani, O. Behageli, İ. Erbeni, K. Brinkmani gibi dilbilimciler ise gramer içeriğinin parçası olarak düşünmektedirler. Yapım ekinin sözcük bilimine ait olduğunu düşünenler ise V. Schmidt, V. Moçi ve diğer sözcük bilimcilerdir. Başka bir fikre göre ise, yapım eki yeni sözcükler türetilirken kurallarıyla incelenmekte ve sözcüklerin belirlenmiş örnekleri ve modelleri tarif edilmektedir. Bundan dolayı bu alan farklı disiplinlerden de faydalanır. İlgili alanı bir yandan söz dizimi diğer yandan ise morfolojinin alanına girer. Yapım ekinin süreci aynı zamanda sözün anlamına etki ettiği için sözcük bilimi ile de bağlıdır (Kühn, 1994:2).

Dilin kelime hazinesinin zenginleştirilmesinde en önemli kaynaklardan biri olan yapım eki ve ek türemesiyle oluşturulan kelimeler, dilin asıl kelime varlığından daha fazladır. Gürcü dilinde de, farklı birleşimlerle gerçekleştirilen sözcük türetmeleri oldukça fazladır; ancak bu türetmeler daha çok kelimeye eklenen ön ek ve son ekin vasıtası ile oluşan türetmelerdir. Türetme konusu incelenirken dikkat edilecek en önemli şey bir kelimeyi kök, gövde ve ek açısından doğru ayırmaktır. Eklerin yer ve görevini incelemek de önemlidir. Yapım eklerinin kelimelere eklenmesi

sonucunda yeni bir kelime türetilirken oluşan kelimedeki ses bilgisi açısından da zaman zaman değişiklikler görülmektedir.

Kelime tahlil edilirken; kök, gövde ve türeme eklerine göre tasnif edilir. *Kök*, kelimenin anlam taşıyan kısmıdır. კაც- (*k'ats-*) ve კაცურ- (*k'atsur-*) kök olmasıyla birlikte -ი(-*i*) bir anlam taşımamaktadır. -ი(-*i*) eki ismin სახელობითი (ismin yalın hali) hal çekim eki olmasının yanı sıra onların gramer şeklini belirtmektedir. Kök ve gövdeye eklenen unsurlar kelimeye yeni anlam ve gramer özellikleri katmaktadır. *Morfem*, kök ve gövdeye eklenen unsurlardır. Her türlü morfeme ise *ek* denir. Ek, Gürcü edebi dilinde სართი(*sarti*) olarak ifade edilir (ფეიქრიშვილი, 2010:7).

Gürcü edebi dilinde çeşitlilik arz eden ekler yerine göre პრეფიქსი(*p'repiksi/ön ek*), სუფიქსი(*supiksi/son ek*) ve ინფიქსი (*inpiksi/iç ek*) şeklindedir (ფეიქრიშვილი, 2010:8).

Genellikle köke eklenen iki ek: პრეფიქსი (*p'repiksi/ön ek*) ve სუფიქსი (*supiksi/son ek*) tir. Bu eklerin yabancı dilde karşılığı; კონფიქსი (k'onpiksi) ve ცირკუმფიქსი (tsirk'umpiksi) dir. Latin bir kelime olan კონფიქსი (k'onpiksi) “birlikte alınan” anlamına gelmektedir. კონფიქსი (k'onpiksi) iki აფიქსი'nin (apiksi) birleşimi olan პრეფიქსი (*p'repiksi*) ve სუფიქსი (*supiksi*) dir. İki morfem olmalarına rağmen bir görevleri vardır. მე-რძევ-ე (me-rdzev-e/sütçü) kelimesinde მე-ე (*me-e*) meslek gruplarının isimlerini türetirken; სა-ყურ-ე kelimesinde ise სა-ე (*sa-e*) görev bildiren isimleri türetir. პრეფიქსი (*p'repiksi/ön ek*) ekler yardımıyla ön ekli kelimeler türetilirken; სუფიქსი (*supiksi/son ek*) yardımıyla son ekli kelimeler türetilmektedir. კონფიქსი (k'onpiksi) sayesinde ise პრეფიქს-სუფიქსური yani hem ön ek hem son ek yardımıyla kelimeler türetilmiş olur (ფეიქრიშვილი, 2010: 9).

პრეფიქსი (*prepiksi/ön ek*), kökün önüne gelen ekler; Gürcü dilinde თავსართი (*tavsarti*) ya da წინასართი (*ts'inasarti*) olarak adlandırılır. Ön ek olarak; სა- (*sa-*), მე- (*me-*), უ- (*u-*), ანტი (*ant'i*) vb. ekler örnek olarak gösterilebilir. Kelimenin sonuna eklenen სუფიქსი (*supiksi/son ek*) ise Gürcücede ბოლოსართი (*bolosarti*) olarak ifade edilir. Bu ekler; იანი (*-ian*), -იერი (*-ier*), -ოსანი (*-osan*), -ობა/-ება (*-oba/-eba*), -ელი (*-el*), -ნარი (*-nar*), -დანი (*-dan*), -იზმი (*-izm*), -ა (*-a*), -აკ (*-ak*) vs. şeklindedir.

İç ek Gürcü dilinde bulunmamasıyla birlikte bazı fonetik olaylar sonucunda ünsüz ve iç ek olarak değişmektedir. ხნ-ავ-ს (*khn-av-s*) > ხნ-ვ-ა (*khn-v-a*) > ხნ-ვ-ა (*khn-v-a*) > ხვნ-ა (*khn-v-a*); ხრ-ავ-ს (*khr-av-s*) > ხრ-ავ-ა (*khr-av-a*) > ხრ-ვ-ა (*khr-av-a*) > ხვრ-ა (*khvr-a*) kelimesinde olduğu gibi -ავ(-

აქედან *ünlü düşmesi sonucu* ლ(ლ) ნ(ნ) რ(რ)ünsüzlerinden sonra gelen -ვ(-v)ekininköke geçmesiyle iç ek yardımıyla türetme olmuştur (კვაჭაძე, 1969:97-103).

Kelime kökünden hem ön ek hem son ek yardımıyla yeni kelimeler de türetilir. Kelimenin hem önüne hem de sonuna gelen ekler; ნა-ერ(*na-er*), მე-ე(*me-e*), სა-ე(*sa-e*), სი-ე(*si-e*), უ-ურ(*u-ur*)/უ-ულ(*u-ul*), მო-ო(*mo-o*),უ-ო(*u-o*)vb. gibi ekleri örnek olarak verilmektedir.

Gürcü edebi dilinde türemiş isimler anlamlarına göre;ქონების (*konebisa/aitlik bildiren ekler*), კნინობითი (*k'ninobiti/küçültme-sevimlilik isimleri yapan ekler*), წარმომავლობისა (*ts'armomavlobisa/köken bildiren ekler*),უქონლობისა (*ukonlobisa/olumsuzluk bildiren ekler*), აბსტრაქტული (*abst'rakt'uli/soyut isimler*), დანიშნულებისა (*danishnulebisa/görev bildiren ekler*), წინა ვითარებისა (*ts'inavitarebisa/ön durum ekleri*), ხელობისა (*khelobisa/meslek bildiren ekler*), რიგობითი (*rigobiti/ sıra sayı yapan ekler*), წილობითი (*ts'ilobiti/kesir sayı yapan ekler*), გეოგრაფიული (*geograpiuli/coğrafi isim yapan ekler*), ხარისხისა(nitelik sıfatı yapan ek)vs. şeklinde sınıflandırılmaktadır (შანიძე, 1962:75).

Bu çalışmada Gürcü edebi dilinde var olan yapım eklerinden; aitlik(*ქონების სახელები*) ve köken bildiren(*წარმომავლობის სახელები*) ekler incelenip; örneklerle zenginleştirilmiştir.

Metotlar

Seçilen çalışma konusuna göre kitaplar ve sözlük gibi veri toplama araçlarından faydalanılmıştır. Bu çalışmanın temelini Gürcü dili ile ilgili yazılan gramer kitapları konuya cevaben birincil kaynak olarak kullanılmıştır. Süzülen bu bilgiler doğrultusunda çalışmanın amacına yönelik bilgilere saptanmış olup; çalışmanın temelini oluşturmuştur. Ulaşılan bilgilerle Aitlik Bildiren Ekler ve Köken Bildiren Ekler kendi içlerinde sınıflandırılarak örnek kelimelerle kullanımları ifade edilmiştir. Çalışma “*სახელთა ავტოსური სიტყვაწარმოება ქართულ სალიტერატურო ენაში*” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Tartışma

Aitlik Bildiren Ekler (*ქონების სახელები*)

Eklendiği isme bir şeye sahip olduğu anlamı katan, aitlik eklerinin birkaç türetme eki vardır. Kelimenin sonuna eklenen bu ekler “-იან (-ian), -იერ (-ier), -ოსან (-osan), -ოვან (-ovan), -ედ (-ed), -ა(-a)”dır (შანიძე, 1962:76).

Birleşik bir ek olan-იან(-ian)eki; ივ-ან (*iv-an*) eklerinden alınarak -ივ-ან>-იან(*iv-an*>-*ian*)şeklini alan -იან(-ian) ekinin ikincioluşumu ise -ევ-ან(-*ev-an*)>-ეან(-*ean*)>-იან (-ian) biçimindedir.-ივ(-*iv*)kalıbı eskiმოქმედებოთი(*mokmedebiti/ismin vasita hali:-oo/-it*) hal ekidir. Bazı yapılarda şu şekildedir.მარცხენ-ივ (*martskhvn-iv/sol*), მარჯვენ-ივ(*marcvn-iv/sağ*). -ივ (-*iv*) ekinin ise diğer kullanım seçenekleri-ევ(-*ev*),-ოვ (-*ov*)’dur. -ივ (-*iv*), -ევ (-*ev*),-ოვ(-*ov*)eklerinden sonra gelen-ან(-*an*)ve-ერ (-*er*)kelimenin sonuna eklenen ekler dilde“-იან(-ian), -ოვან (-ovan),-იერ (-ier)”eklerinin yapısını oluştururlar (ჭუმბურძე, 2011:213).

-იან(-ian)eki kelimeyehahiplik anlamı katar.მიწ -იან-ი (*mits’-ian-i/topraklı*),კორდ-იან-ი (*k’ord-ian-i/çimenli*), ცხენ-იან-ი (*tskhen-ian-i/atlı*),ზოლ -იან-ი(*zol-ian-i/çizgili*),ფევილ -იან-ი (*pkvil-ian-i/unlu*) gibi türetmeler örnek olarak gösterilmektedir.

-იან(-ian) eki ünlü ile biten köklerin yanında ünsüz ile biten köklere de gelerek türetilir.-ა (-a)ve-ე (-e)ünlü ekleri ile biten köklere -იან(-ian) eki eklenirken köke, ünlü ek düşerek türetme yapılır. Örneğin;თმა(*tma/saç*) >თმ -იან-ი (*tm-ian-i/saçlı*), მზე(*mze/güneş*)>მზ-იან-ი (*mz-ian-i/güneşli*) şeklinde türetilir.-ო (-o)ve -უ(-u) ekleri ile biten köklü isimler, edebi Gürcücede hal çekimi sırasında düşmeye uğramaz. Bu gibi kelimelere gelen -იან(-ian) eki de düşmeye uğramadan kelimeye eklenerek; türetme yapılır.

Ünsüz ile biten köklere ünlü ile başlayan eklerin eklenmesi ile daralma görülmektedir. Bu daralma ek eklenirken de aynı şekilde devam etmektedir. კედელი (*k’edeli/duvar*)>კედლ-იან-ი (*k’edl-ian-i/duvarlı*), ატამი(*at’ami/seftali*)>ატმ-იან-ი (*at’m-ian-i/seftalili*)ve aynı daralma olayını;პეპელა (*p’ep’ela/kelebek*)>პეპლ-იან-ი (*p’ep’l-ian-i/kelebekli*), ტომარა(*t’omara/çuval,torba*)>ტომრ-იან-ი (*t’omr-ian-i/çuvallı,torbalı*) vb. gibi kelimeler için de söyleyebiliriz. Bu gibi kelimeler aynı zamanda Gürcü dilinde hal çekimi sırasında da düşmeye uğrayarak çekimlenmektedir.

-იერ(-*ier*)//-იელ(-*iel*)ekinin kullanımı ძლ-იერ-ი(*dzl-ier-i/kuvvetli, güçlü*),ნაყოფ-იერ-ი (*nakop-ier-i/verimli, bereketli*), ნიჭ-იერ-ი (*nich-ier-i/yetenekli; zeki*), გონ-იერ-ი(*gon-ier-i/zeki, akıllı*),გან-იერ-ი(*gan-ier-i/geniş;enli,bol*),ღონ-იერ-ი(*ğon-ier-i/güçlü, kudretli, kuvvetli*),წეს-იერ-ი (*ts'es-ier-i/terbiyeli, edepli,onurlu, dürüst*)vb. kelimelerde görülebilmektedir.

-იერ(-*ier*) eki hem de fiil köklerinden kelimeler türetmektedir. მშ-იერ-ი (*msh-ier-i/aç;acıkmış;aç kalan*), შვენ-იერ-ი (ჰ-შვენ-ის; sonra მ (-*m*) nın eklenmesiyle ; მ-შვენ-იერ-ი(*m-shven-ier-i/çok güzel, fevkalade güzel ;şık; ala*), ლმობ-იერ-ი (*lmob-ier-i/iyi kalpli, yumuşak kalpli; yufka yürekli*), ყნოს-იერ-ი (*knos-ier-i/kokulu*), ცბ-იერ-ი (*tsb-ier-i/kurnaz*), *მე-ხს-იერ-ი(*me-khs-ier-i*) (buradan; მეხსსიერება(*mekhsiereba/ bellek(-ği),hafıza;zihin*), მე-ცნ-იერ-ი (*me-tsn-ier-i/alim, bilim adamı*), წად-იერ-ი (*ts'ad-ier-i/çok istekli*) (buradan; წადიერება(*Tadiereba*)), კადნ-იერ-ი (*k'and-ier-i/küstah, kaba, edepsiz, nezaketsiz; utanmaz*) (ი-კადრ-ა; *კადრ-იერ-ი (*Kadr-ier-i*) -- კადნ-იერ-ი (*Kand-ier-i*) şeklinde türetilir (Shanidze, 1962: 77).

-იერ(-*ier*)eki bugün artık yeni isimleri türetme gücüne sahip değildir. Bu ekin yerini bu yönüyle -იან(-*ian*)eki almaktadır. İsmi kökünde bulunan -რ(-*r*)ünsüzü -იერ(-*ier*)ekinin eklenmesi ile -რ(-*r*)ünsüzünün yerini -ლ(-*l*)ünsüzü almasıyla birlikteoluşan-იერ(-*ier*)>-იელ(-*iel*)eki ayrıklaşma (disimilasyon) durumundan dolayı -იელ(-*iel*)şeklinde karşımıza çıkmaktadır.Örneğin; ხორცი(*khortsiet*)kelimesinin kökünde bulunan -რ(-*r*)ünsüzü-იერ(-*ier*)türetme eki kelimeye eklendiği zaman türetilen yeni kelimedisimilasyona uğrayarak; ხორციელ-ი (*khorts-iel-i/bedeni,fiziksel*) şeklini almaktadır.

-ოსან (-*osan*)eki, bir şeyi taşıyan ya da ait olduğunu gösteren ektir. Örneğin, მედალ -ოსან-ი (*medal-osan-i/madalya sahibi, madalya almış*),წვერ -ოსან-ი (*ts'ver-osan-i/sakallı*), რქ-ოსან-ი (*rk-osan-i/boynuzlu*), ცხენ-ოსან-ი (*tskhen-osan-i/binici, atlı; süvari*) şeklindedir.

Birkaç isimde görülen -ოვან(-*ovan*)eki; ასაკ -ოვან-ი (*asak-ovan-i/yaşlı*), ბალახ -ოვან-ი (*balakh-ovan-i/otsu*), ზეთ-ოვან-ი (*zet-ovan-i/yağlı*), კლდ-ოვან-ი (*kld-ovan-i/kayalık (-ği)*), kayacık (-ği)vb. şeklinde türetilir. Bazı köy isimlerine de -ოვან(-*ovan*) eki gelerek türetmeler olmaktadır.ლელ-ოვან-ი (*lel-ovan-i*), თელ-ოვან-ი (*tel-ovan-i*),ვაშლ-ოვან-ი (*vashl-ovan-i*), გორ-ოვან-ი (*gor-ovan-i*) (შანიძე,1962: 77).

Sahip olma işlevi birkaç eski Gürcü kelimeye bulunuyor; ვარსკლავ-ედ-ი (*Varsklav-ed-i/takım yıldızı*), შვიდწლ-ედ-ი (*shvidts'l-ed-i/yedi yıllık*), მრავალკუთხ-ედ-ი

(*mravalkutkh-ed-i/çok köşeli*), წინამორბ-ედ-ი (*ts'inamorb-ed-i/önceki, önce*) gibi örnekler verebilir (ჭუმბურიძე, 2011: 216).

-ა(-a)ekinin kelimeye kattığı aitlik anlamı, belli isimlerde görülmektedir. ორპირ-ა(*orpir-a/iki yüzlü*),ნამცეც-ა(*namtsets-a/minik,minicik*), ქალაბიჭ-ა(*kalakbich-a/erkeksi*), ცალფეხ-ა (*tsalpekh-a/tek ayaklı*),წითელ-პერანგ-ა (*ts'itel-perang-a/ kırmızı t-shirtli*), შავ-ტარ-ა დანა (*shav-t'ar-a dana/siyah saplı bıçak*),სქელ-კისერ-ა (*skel-kiser-a/kalın boyunlu*), ცალ-თვალ-ა (*tsal-tval-a/tek gözlü*), ორფეხ-ა (*orpekh-a/iki ayaklı*), ცხრა-ფეხ-ა (*tskhra-pekh-a/dokuz ayaklı*), ას-ფურცელ-ა (*as-purtel-a/ yüz sayfalı*)verilen kelimelerde görüldüğü gibi, böyle ekler sıfatın ya da sayı sıfatının önüne gelmektedir. Bu türetme eki benzerlikleri göstermek için de kullanılmaktadır. Benzerlik renkte, şekil ya da başka bir özelliğe göre olabilmektedir.ქერ-ა (*ker-a/sarı:ქერისფერი:keris peri/arpa rengi*), სვილ-ა (*svil-a/çavdar: სვილისფერი: svilis peri/ çavdar rengi*), შვიანდ-ა (*shviand-a/kızılık:შვიანდისფერი: shvindis peri/ kızılık rengi*), ღვინ-ა (*ğvina/ღვინისფერი:ğvinis peri/şarap rengi*),წითელ-ა (*ts'itela/kızamık(hastalık)*), მაყვალ-ა (*makvala/kadın ismi*) (შანიძე, 1962: 77).

-იან(-ian),-იერ(-ier),-ოვან(-ovan),-ა(-a)aitlik son ekleri,genellikle isimden türemiş sıfatlar(*მიმართებით ზედსართავ/mimartebitzedsartav*) türetir. შვილიანი ქალი (*shvilianikali/çocuklu kadın*), ძლიერი კაცი (*dzlierik'ati/güçlü adam*), მხცოვანი მეცნიერი (*mkhtsovani metsnieri/saygıdeğer bilim adamı*), ლურჯთვალა ია (*lurcatvalaia/mavi gözlü menekşe*).-ოსან (-osan), -ედ(-ed)ekleri iseisme gelmektedir.Bazen farklı bir isim anlamı da taşımaktadır. მანდილოსანი შემობრძანდა, ავაგოთ სამკუთხედი ...ლურჯთვალა იას ვხედავ (Mavi gözlü menekşeye bakıyorum) “ლურჯთვალა” ზედსართავი სახელი (*zedsartavi sakheli/sıfat*) ve ლურჯთვალა მმომხიბლა (Maviş beni cezp etti)“ლურჯთვალა”არსებითი სახელია (*arsebiti sakheli/isim*).

2.5.4. Köken BildirenEkler (წარმომავლობის სახელები)

Köken isimlerin türetme ekleri “-ელ (-el), -ურ (-ur), -იურ (-iur), -დელ(-del), -ეულ (-eul), -მდელ (-mdel)”olarak ifade edilen eklerden; en yaygın olarak kullanılan -ელ (-el)ve-ურ(-ur) eklerdir (ჭუმბურიძე, 2011: 224).

İnsanların kökenini ve nereli olduğunu gösteren -ელ (-el) ekine; ავსტრი -ელ-ი (*Avstri-el-i/Avusturyalı*), თბილის -ელ-ი (*Tbilis-el-i/Tiflisli*), ქალაქ-ელ-ი (*kalak-el-i/şehirli, kentli*), სოფელ-ელ-ი (*sopl-el-i/köylü, köy adamı*) gibi kelimeleri örnek olarak verilebilir (ჭუმბურიძე, 2011: 224) Basit isimlere eklenmesin yanı sıra -ელ(-el) eki; უცხოპლანეტ-ელ-ი (*utskhoplanet-el-i/uzaylı*), ზემოუბნ-ელ-ი (*zemoubn-el-i/yukarı mahallede yaşayan kişi*) gibi birleşik isimlere de eklenmektedir.

Eski Gürcücede მ-ელ (*m-el*) ekleriyle türetilirken günümüz Gürcücesinde -ელ (-el) ekiyle türetilmektedir. Eski Gürcücede ; მ-ევვიპტ-ელ-ი (*m-egvipt-el-i*) kelimesi şimdi ise ევვიპტ-ელ-ი (*egvipt-el-i*) şeklinde türetilmektedir. -ის (-is) ve -ეთ (-et) eklerin yerine eskiden -ელ (-el) eki kelimeye eklenerek türetilirdi. შინდ-ის-ი (*Shind-is-i*) Tiflis yakınında bulunan köy isimleri (Kocra yolunun sağ ve solu) orda yaşayanlar onlara, წავკ-ის-ელ-ებ-ი (*Ts'avk-is-el-eb-i*) ve შინდ-ის-ელ-ებ-ი (*Sh'ind-el-eb-i*) olarak değil, წავკ-ელ-ები (*Ts'avk-el-ebi*) ve შინდ-ელ-ები (*Shind-el-ebi*) demektedirler. Kartli'de köy olan ურბანი (*urbani*) kelimesinden bugün de უბრნ-ელ-ი (*ubrn-el-i*) olarak söylenmektedir. არად-ეთ-ი (*Arad-et-i*) ve დუშ-ეთ-ი (*Dush-et-i*) köy isimleri დაარად-ელ-ი (*Arad-el-i*) ve დუშ-ელ-ი (*Dush-el-i*) şeklinde türetilerek ifade edilir. Kaheti ve İmereti'de herkes tarafından bilinen kullanım ise კახ-ელ-ი (*Kakh-el-i*), იმერ-ელ-ი (*İmer-el-i*) şeklindedir (შანიძე, 1962:78).

Kelimenin kökünde bulunan -ის (-is) ve -ეთ (-et) ekleri, çoğuzaman-ელ (-el) türetmeekinin eklenmesi durumundaki limesdedüşme görülmemektedir. Bu kullanım şekli eski Gürcücede de düşmeye uğramadan türetilirdi. ტფილ-ელ-ი (*Tpil-el-i*), ქუთათ-ელ-ი (*Kutat-el-i*), მანგლ-ელ-ი (*Mangl-el-i*), ბოლნ-ელ-ი (*Boln-el-i*), ტბ-ელ-ი (*Tb-el-i*) gibi verilen kelimeler günümüz Gürcücesinde ise; თბილის-ელ-ი (*Tbilis-el-i*), მანგლის-ელ-ი (*manglis-el-i*), ბოლნის-ელ-ი (*bolnis-el-i*), ტბეთ-ელ-ი (*Tbet-el-i*) vb. şeklinde türetilir (შანიძე, 1962: 78).

Akım temsilcilerini/taraftarlarını da ifade etmek için kullanılan -ელ (-el) eki; ლენინ-ელ-ი (*Lenin-el-i*), სტახანოვ-ელ-ი (*St'akhanov-el-i*), ფეხბურთ-ელ-ი (*Pekhburt-el-i*) gibi türetmelerle kullanılır.

-მდელ (-mdel) eki, -მდე (-mde) edatı ve -ელ (-el) ekinin bir araya gelmesiyle oluşan bu ek-მდე-ელ-ი (-mde-el-i) > -მდელ-ი (-mdel-i) şeklindedir. რევოლუცია-მდელ-ი (*revolutia-mdel-i/inkıaptan önceki, evvelki*), წვევა-მდელ-ი (*ts'veva-mdel-i/asker adayı, askere çağrılacak; celp eri*)

gibi örnekler karşımıza çıkar. Kökü ünsüzle biten isimlere-მდე (-*mde*) eki eklenirken -მდე(-*mde*) ekinden önce kelimeye -ა(-*a*) eki getirilir. Bu -ა (-*a*) eki ise isimingვითარებითი (*ismin eşitlik hali*) hal eki olan -ად (-*ad*)ekinden kalan-ა(-*a*) ekidir.ომ-ა-მდელ-ი (*om-a-mdel-i/harpten/savaştan önceki,harpten/savaştan evvelki*) >ომ-ად-მდელ-ი (*Om-ad-mdel-i*) gibi türetilir (ჭუმბურიძე, 2011:225).

-ურ (-*ur*)eki de-ელ (-*el*) eki ile aynı işleve sahip olup;insanların nereden geldiğini belirtmektedir.ქალაქ-ურ-ი (*kalak-ur-i/şehir -(s)i, şehir*), სოფლ-ურ-ი (*sopl-ur-i/*), გორ-ულ-ი (*Gor-ul-i/*), ამერიკ-ულ-ი(*Amerik'-ul-i/Amerika —(s)i , Amerikan*), ქართლ-ურ-ი (*Kartl-ur-i/*), ჩინ-ურ-ი (*chin-ur-i/Çin —(s)i*), კახ-ურ-ი (*K'akh-ur-i/*), იაპონ-ურ-ი (*İap'on-ur-i/*), ინგლის-ურ-ი (*İnglis-ur-i/*). Eski kelimelerin kökünde bulunan-რ (-*r*)ünsüzü, bu gibi kelimelere-ურ (-*ur*) eki eklendiği zaman-ურ (-*ur*) ekinde bulunan -რ (-*r*)ünsüzü -ლ(-*l*)ünsüzü ile değişerek -ულ (-*ul*) ekine dönüşür. Bu değişim olayına *ayrıklaşma* yani *disimilasyond*enir. Bu ses olayına; სპარს-ულ-ი (*Spars-ul-i/Fars -(s)i; Farisî*), შვეიცარ-ულ-ი (*Shveitsar-ul-i/İsviçre -(s)i*), იმერ-ულ-ი (*İmer-ul-i*), ამერიკ-ულ-ი(*Amer-ik'-ul-i/*) gibi kelimelerörnek olarak verilir. ქართლ-ი (*Kartl-i*) kelimesine gelen -ურ (-*ur*) eki,kendini koruyarakdisimilasyona uğramadan ქართლ-ურ-ი (*Kartl-ur-i*) şeklinde türetilir.

-ურ(-*ur*)eki aynı zamandaherkes tarafından kullanılan zarftan oluşan isimleri de ifade eder .სად-ურ-ი (*sad-ur-i/nereli*), აქა-ურ-ი(*aka-ur-i/buralı*), მანდა-ურ-ი (*manda-ur-i/*), იქა-ურ-ი (*ika-ur-i/oralı*) hem canlı hem de cansızlar için kullanılmaktadır (შანიძე, 1962: 78).

Benzer şekilde, durumdan bağımsız olarakგური-ულ-ი (*Guri-ul-i*) den:“გურულიკაცი” (Guruli Kati/ Guruli Adam , გურული სიმღერა (Guruli Simğera/Guruli Şarkı)bu durum insanlar için kullanılırken türetme bu şekilde ifade edilir.გური-ელ-ი (*Guri-el-i*) isesadece Gori'nin eski soylarına aittir. Aynı zamanda ქუთათ-ურ-ი (*Kutat-ur-i*) kullanımı kabul görürken; ქუთათ-ელ-ი (*Kutat-el-i*)ifadesi de yanlış olmaktadır (შანიძე, 1962: 78).

-ურ (ულ) eki soyadlarının türetilmesinde de ; ბექა-ურ-ი (*Beka-ur-i*), ცაბა-ურ-ი (*Tsaba-ur-i*), წიკლა-ურ-ი (*Ts'ik'la-ur-i*), გოგოლა-ურ-ი (*Gogola-ur-i*), ლომა-ურ-ი (*Loma-ur-i*), გომელა-ურ-ი (*Gomela-ur-i*)vs. ჭინჭარა-ულ-ი (*Chinchara-ul-i*), თურმანა-ულ-ი (*Turmana-ul-i*),ქერა-ულ-ი (*Kera-ul-i*)vs. örneklerdeki gibikullanılmaktadır.-ურ (-*ur*) /-ულ (-*ul*)ekiinsanların nereli olduğunu göstermesinin yanı sıra aynı ek diğer isim ile ilgili konununniteliklerini

belirterek;კაც-ურ-ი (*k'ats-ur-i/adamca*), ქალ-ურ-ი (*kal-ur-i/kadınlık,kadınsı,kadınca*), ბავშვ-ურ-ი (*bavshv-ur-i/çocukça,çocuksu*), მგლ-ურ-ი (*mgl-ur-i/kurt-(s)i,kurt*), მხეც-ურ-ი(*mkhets-ur-i/canavarca,vahşice*); მხატვრ-ულ-ი (*mkhat'vr-ul-i/sanat(-s)i,sanatlı*) vb.örnek kelimelerde görüldüğü gibi -ურ (-ur)eki genellikle sıfat eki olarak kelime türetmektedir (ჭუმბურიძე, 2011:226).

Köken isimler türetilirken “-იურ (-iur),-ეულ (-eul),-დელ(-del)” gibi eklerden de faydalanılmaktadır. Ayrıklaşma (disimilasyon)ses olayı ile -იურ (-iur) eki -იულ (-iul)ekine dönüşür. Kelime, isim hal çekimine uğradığı zaman da ya düşme ya da daralma ses olayları görülmektedir. Bazı eklemelerde aynı ses olayları yaşanmaktadır. წელ-იურ-ი,მზე-იურ-ი,წრე-იულ-ი gibi kelimelerde türetme; წელ-ი (*ts'el-i/yıl,sene,yaş*)/ წლ-იურ-ი (*ts'l-iur-i/yıllık,senelik*), მზე (*mze/güneş*)/ მზ-იურ-ი (*mz-iur-i/güneşli*),ცა (*tca/gök,gökyüzü*)/ ც-იურ-ი (*ts-iur-i/gökçe,semavi*), წრე (*ts're/daire,teker,çember*)/ წრ-იულ-ი (*ts'r-iul-i/dairesel,dairevi*) şeklindedir.

İki ekle beraber kullanılan-იურ (-iur) eki türetilirkenივ(-iv)+ურ (-ur)eklerinden oluşan -იურ(-iur) ekinin ilk kısmı olan -ივ (-iv)eki eski hal eki, ikinci ek ise yukarıda bahsettiğimiz-ურ (-ur)ekidir.წლ-იურ-ი (*ts'l-iur-i/*), ქვეყნ-იურ-ი (*kvekn-iur-i/*), მზ-იურ-ი (*mz-iur-i/*),ც-იურ-ი (*ts-iur-i/*)vs.onların yerine:წლ-ივ-ურ-ი,*ქვეყნ-ივ-ურ-ი,*მზ-ივ-ურ-ი,*ც-ივ-ურ-ი) gibi kelimeler bu ekin kullanımında karşımıza çıkar.Ayrıklaşma (disimilasyon) ses olayı ile -ურ(-ur)eki-ულ(-ul) ekine dönüşerek “ივ-ურ-იურ/-იულ” şeklini alarak türetmeler meydana gelir. Gürcü diline yerleşmiş olan yabancı kelimelerde de türetme aynı şekilde olmaktadır.აქტ-იურ-ი (*akt'-iur-i** აქტ-ივ-ურ-ი/aktif,etkin), პას-იურ-ი(*p'as-iur-i**პას-ივ-ურ-ი/pasif;hareketsiz), პოზიტ-იურ-ი (*p'ozit'-iur-i** პოზიტ-ივ-ურ-ი/pozitif,olumlu), იმპერატ-იულ-ი (*imp'erat'-iul-i** იმპერატ-ივ-ულ-ი/emredici) vb. yabancı kelimelerdeki türetme örnek kelimelerdeki gibidir (მანბიძე, 1962: 79).

Oluşumuna göre birleşik olan -ეულ (-eul)eki; ევ-ულ(*ev-ul*)>ეულ (*eul*)şeklini alır.Özel isimlerde de kullanılan bu ek, ნანა-ს-ეულ-ი (*Nana-s-eul-i*), გიორგ-ის- ეულ-ი (*Giorg-is-eul-i*) vb. şekilde türetilir. დედ-ის-ეულ-ი (*ded-is-eul-i/ annesinin*), მამ-ის-ეულ-ი (*mam-is-eul-i/baba(-s)i*), წინაპრ-ის-ეულ-ი (*ts'inap'r-is-eul-i*) verilen kelimelerinkökünde bulunan ismin ნათესაობითი (*ismin ilgi hali:-ის/-is*) hal ekinin eklenmesiyle türetme yapılır. İyelik zamirlerinde ise türetme ჩემ-ეულ-ი(*chem-eul-i/benim*), მის-ეულ-ი(*mis-eul-i/onun*),ჩვენ-ეულ-ი(*chven-eul-i/bizim*) vb.şeklinde olur (ჭუმბურიძე, 2011:227). -ეულ (-eul)ekieylemin alanını genişleterek farklı türdeki öğeleri de türetmek için kullanılır. ხილ-ეულ-ი (*khil-eul-i/meyveler*), თევზ-ეულ-

ი (*tevz-eul-i/balıklar*), ბოსტნ-ეულ-ი (*bost'n-eul-i/sebzeler*), პურ-ეულ-ი (*p'ur-eul-i/ekmekler*), შალ-ეულ-ი (*shal-eul-i/yün*), ბეწვ-ეულ-ი (*bets'veul-i/kürkler*), ვერცხლ-ეულ-ი (*vertskhl-eul-i/gümüşler*), ოქრო-ეულ-ი (*okro-eul-i/altınlar*), ტკბილ-ეული (*tk'bil-eul-i/tatlılar*) vs. Örneğin, ხილეულია (*khileulia/meyveler*): ვაშლი (*vashli/elma*), მსხალი (*mskhali/armut*), ატამი (*at'ami/şeftali*), ყურძენი (*kurdzeni/üzüm*) vs; თევზეულია (*tevzeulia/balıklar*): ორაგული (*oraguli/som balığı, somon*), ზუთხი (*zutkhi/mersin balığı*), ლოქო (*loko/yayın*), ხრამული (*khramuli/saribalık(ğı)*), გელაქნური (*gelaknuri*), ფიჩხული (*pichkhuli*) vs (შანიძე, 1962:129).

Genellikle türlere topluluk anlamı katarken -ეულ(-*eul*) ekine -ობა(-*oba*)eki de eklenerek türetme yapılır. თევზ-ეულ-ობა (*tevz-eul-oba/balıklar*), ვერცხლ-ეულ-ობა (*vertskhl-eul-oba/gümüştan yapılan takılar, eşyalar*), ტკბილ-ეულ-ობა (*t'k'bil-eul-oba/tatlılar*) vs. şeklinde türetilir. Kelimenin sonuna eklenen -ეულ (-*eul*) eki sayı da ifade etmektedir. ათ-ეულ-ი (*at-eul-i/onluk*), ას-ეულ-ი (*as-eul-i/bölük(-ğü)*), ათას-ეულ-ი (*atas-eul-i/tabur*) hem de ღირს-ეულ-ი (*ğirs-eul-i/onurlu, şerefli; erdemli*), შორ-ეულ-ი (*shor-eul-i/uzak, çok uzak, uzaktaki*) gibi kullanımları da vardır (შანიძე, 1962:79).

-ელ (-*el*)eki ile ilişkili/bağlantılı olan-დელ (-*del*)eki A.Shanidze'ye göre ilk kısmı დ- (*dğ*) dan alarak დ-ელ-ი (*dğ-el-i*) şeklinde oluşmaktadır (ჭუმბურიძე, 2011:225). Kelimelerin zamanlarını ifade etmek için kullanılan -დელ (-*del*)ekine; გუშინ-დელ-ი (*gushin-del-i/dünkü geçen günkü*), შარშან-დელ-ი (*sharshan-del-i/geçen yılki*), წელან-დელ-ი (*ts'eğan-del-i/deminki*), უწინ-დელ-ი (*uts'in-del-i/önceki, evvelki; geçmiş*) gibi örnekler verilir. Bu kelimeler analogik olarak, ნ (*n*)ünsüzü köklere de dahil edilerek ნ-დელ-ი (*n-del-i*) şeklinde türetilmektedir. ხვალ-ი-ნ-დელ-ი (*khval-i-n-del-i/yarınki*), დღე-ი-ნ-დელ-ი (*dğe-i-n-del-i*) დღე-ვ-ა-ნ-დელ-ი (*dğe-v-a-n-del-i/bugünkü; bugün, şimdiki*) (შანიძე, 1962:79).

Sonuç

Söz türetimi, söz varlığını zenginleştirmenin yanında yeni yapılarda türettiği görülmektedir. Bu eklerden bazıları herhangi bir ses olayına uğramadan eklenirken bazı ekler ise benzeşme (asimilasyon-ასიმილაცია) ve ayrıklaşma (disimilasyon-დისიმილაცია) gibi ses olaylarına uğrayarak türetilir. Bu ses olaylarına uğrayan ekler aşağıdaki tabloda açıkça belirtilmektedir.

ქონა-ვლის სახელები	Aitlik Ekleri	Ses Olayı Sonucu Değişen Ekler	Oluşumuna Göre Birleşik Ekler	წარმოშობის სახელები	Köken Ekleri	Ses Olayı Sonucu Değişen Ekler	Oluşumuna Göre Birleşik Ekler
-იან	-ian	∅	-ივ-ან>- იან şeklinde oluşur.	-ელ	-el	∅	∅
-იერ	-ier	-იერ> -იელ eki ayrıklaşma (disimilasyon)	ივ-ერ >იერ şeklinde oluşur. (A.Shanidze, T.Gamgr elidze ve G.Maçavariani'ye göre)	-ურ	-ur	Ayrıklaşma (disimilasyon) ses olayı ile -ურ eki -ულ ekine dönüşür.	∅
-ოსან	-osan	∅		-დელ	-del	∅	დ-ელ birleşik olan bu türetme eki, ilk kısmını დდ- dan alarak (დდ-ელ-ი) oluşur.

-ოვან	-ovan	∅	ოვ- ანშეკლდე ოლურ. (B.Corben adze,M.Ko baidzeve M.Beridze' ye göre)	-ეულ	-eul	∅	-ეულ birleşik olan bu türetme eki.ევ-ულ> ეულ შეკლდე ოლურ.
-ედ	-ed	∅	∅	-იურ	-iur	Ayrıklaşma (disimilasyon) olayı ile - იურ eki -იულ შეკლდე alır.	-იურ eki türetilirken iki ekle beraber kullanılır.იგ+უ რ-იურdönüşür
-ა	-a	∅	∅	-მდელ	-mdel	∅	მდე-ელი> მდელ-ი შეკლდე олур.

Bu çalışmada her ekin kendine özgü kullanım yapısı, kelimeye kattığı anlam ve kelimeye eklenerek türetme şekillerindeki farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Gürcü dilinde bazı ekler aynı anlamı ifade etse de her kelimeye aynı ekler getirilerek türetme yapmak imkânsızdır. Bu yönüyle eklerin ezber yoluyla öğrenme şeklini etkisiz kılar.Gürcü diliniöğrenmek isteyenlerin bu eklerin ne şekilde kullanıldığını öğrenmeleri ancak hangi kelimelere eklendiğini bilmeleri ile mümkün olacaktır.

Kaynakça

- shanidze, a. (1980). *kartuli enis gramat'ik'is sapudzvebi*, tbilisi. (შანიძე, ა. (1980). *ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები*, თბილისი).
- shanidze, a. (1962). *kartuli enis gramat'ik'a I*, tbilisi. (შანიძე, ა. (1962). *ქართული ენის გრამატიკა I*, თბილისი).
- k'vach'adze, l. (1969). *kartuli ena. nats'ili I*. tbilisi: "ganatleba". კვაჭაძე, ლ. (1969). *ქართული ენა. ნაწილი I*. თბილისი: "განათლება".
- peikrishvili, zh. (2010). *kartuli enis morpologia*, kutaisi. (ფეიქრიშვილი, ჟ. (2010). *ქართული ენის მორფოლოგია*, ქუთაისი).
- ch'umburidze, n. (20110). „*sit'qvats'armoeba*.“ tanamedrove kartuli enis morpologia salit'erat'uro ena (red. giorgi gogebashvili). arn.chikobavas sakhelobis enatmetsnierebis inst'it'ut'i. tbilisi, gv.211-245. (ჭუმბურიძე, ნ. (20110). „*სიტყვაწარმოება*.“ თანამედროვე ქართული ენის მორფოლოგია სალიტერატურო ენა (რედ. გიორგი გოგებაშვილი). არნ.ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თბილისი, გვ.211-245).
- İlkiz, Şenel. (2019). *სახელთა ავიესური სიტყვაწარმოება ქართულ სალიტერატურო ენაში*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Düzce.
- Kühn, I. (1994). *Lexikologie*. Eine Einführung. Tübingen.